

REIMS&CO

Maalittaminen

Huomioita oikeusministeriön arviomuistiosta

Rikosasianajakurssi 2022

Saija Rantala

© Asianajotoimisto Reims & Co Oy

1

Mitä maalittaminen on?

- Maalittaminen on toimintaa, jossa yksittäinen henkilö omin toimin tai muita mobilisoimalla käynnistää tai kannustaa yhteen kohteeseen kohdistuvan järjestäytyneen häirinnän, joka voi olla suoraa tai epäsuoraa. Keinoja ovat muun muassa mustamaalaaminen, yksityisluontoisten tietojen levittäminen tai uhkaaminen. Maalittaminen voi kohdistua myös henkilöön hänen läheistensä kautta. Maalittamisen tavoitteena on vaikuttaa ihmisiin tai yhteiskunnan rakenteisiin ja instituutioihin sekä erityisesti niitä kohtaan tunnettuun luottamukseen.

(Sisäministeriön työryhmäraportti s. 13)

REIMS&CO

© Asianajotoimisto Reims & Co Oy 2

2

Tarvitaanko erityissäännöstä?

Tarvitaan:

- Oikeudenhoidon ja toimintakyvyn turvaamiseksi
- Sananvapauden turvaamiseksi
- Demokratian turvaamiseksi
- Nykysäännökset eivät ole riittäviä

Tarvitaanko erityissäännöstä?

Ei tarvita:

- Nykysäännökset riittävät, mikäli niitä sovelletaan tehokkaasti
- Tunnusmerkistöstä vaikea tehdä täsmällistä / laillisuusperiaate
- Ultima ratio (uuden kriminalisoinnin viimesijaisuus)
- Tehostetut työsuojelutoimet riittävät
- Sananvapaus vaarantuisi
- Muista maista ei löydy vastaavaa säännöstä

Tarvitaanko erityissäännöstä?

Maalittamistapaukset käsitellään nykyisin:

- kunnianloukkauksena
- laittomana uhkauksena
- yksityiselämää koskevan tiedon levittämisenä
- vainoamisena
- viestintärauhan rikkomisena
- virkamiehen vastustamisena
- haitantekona virkamiehelle
- poliittisten toimintavapauksien loukkaamisena
- julkisena kehottamisena rikokseen
- ilkeänä

Tarvitaanko erityissäännöstä?

Muut kuin rikosoikeudelliset keinot:

- Säännökset verkkoviestin jakelun keskeyttämismääräyksestä (laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnästä 18 §)
- Säännökset lainvastaisen verkkoviestin poistamisesta yleisön saatavilta ja sen hävittämisestä (laki sananvapauden käyttämisestä joukkoviestinnästä 22 §)
- Käräjäoikeus voi määrätä tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajan sakon uhalla estämään tallentamansa tiedon saannin, jos tieto on ilmeisesti sellainen, että sen sisällön pitäminen yleisön saatavilla tai sen välittäminen on säädetty rangaistavaksi tai korvausvastuun perusteeksi (laki sähköisen viestinnän palveluista 185 §)
- Lähestymiskielto ja turvakielto
- Työturvallisuuteen liittyvät toimenpiteet (työturvallisuuslaki ja yhdenvertaisuuslaki)

Tarvitaanko erityissäännöstä?

Miksi nykysäännökset eivät riittäviä:

- Maalittaminen kasvava ongelma (toimittajista vähintään neljäsosa, poliiseista kolmasosa ja tuomareista kolmasosa joutunut maalittamisen tyyppisen toiminnan kohteeksi)
- Monien eri rikostunnusmerkistöjen palapeli vaikeaselkoinen, eikä kata kaikkia maalittamisen tyypillisiä piirteitä
- Monet maalittamiseen soveltuvat rikosnimikkeet asianomistajarikoksia, jolloin yksittäisen virkamiehen kynnys rikosilmoituksen tekemiseen on korkea
- Myös työnantajalla tulisi olla mahdollisuus käynnistää rikosprosessi, kun henkilö joutuu rikoksen kohteeksi omien tai läheisten työ- ja virkatehtävien vuoksi

OM:n arviomuistio 9/2022

- Maalittamiselle ei yleisesti hyväksyttyä määritelmää
- Maalittamisella tarkoitetaan seuraavat osatekijät sisältävää toimintaa:
 - o Maalittaminen tapahtuu internetin keskustelupalstoilla, sosiaalisessa mediassa tai muuten lähinnä yleisesti käytettävissä sähköisissä tietoverkoissa,
 - o maalittamisessa kohdehenkilöä uhataan tai painostetaan taikka tämän saattamiseksi epäedulliseen valoon loukataan tätä esittämällä väärä, vääristelty, halventava tai yksityiselämää koskeva tieto,
 - o maalittamisen kohteeksi valikoituu tietty henkilö työtehtäviensä tai yhteiskunnallisten tehtäviensä vuoksi,

OM:n arviomuistio 9/2022

- o maalittamisen tarkoituksena on saada aikaan kohdehenkilöön kohdistuva järjestelmällinen häirintä, jolle on ominaista hänelle tulevien viestien ja/tai toimintaan osallistuvien henkilöiden suuri lukumäärä,
- o maalittamisessa ovat tekijöinä sen käynnistäjä ja siihen käynnistymisen jälkeen joukolla osallistuvat ja
- o maalittamisella pyritään saamaan kohdehenkilö toimimaan tietyllä tavalla (aktiivinen tekeminen tai pidättäytyminen jonkin toimen tekemisestä) tai saamaan aikaan kohdehenkilön toiminnan merkittävä haittaaminen siten, että maalittamisen vaikutukset ulottuvat kohdehenkilöä laajemmalle hänen toimintaympäristönsä ja jopa laajemmin yhteiskuntaan.

Ehdotettu uusi RL 25 luku 7 b §

7 b § Maalittaminen

Joka

- 1) yleisesti käytettävää sähköistä tietoverkkoa käyttäen, tarkoituksenaan saada aikaan henkilöön tämän työtehtävien tai yhteiskunnallisten tehtävien vuoksi kohdistuva sellaisessa tietoverkossa tapahtuva järjestelmällinen häirintä, uhkaa tai painostaa kohdehenkilöä taikka esittää hänestä väärän, vääristellyn, halventavan tai yksityiselämää koskevan tiedon taikka
- 2) tietoisena toiminnan luonteesta osallistuu 1 kohdassa tarkoitettuun järjestelmälliseen häirintään uhkaamalla tai painostamalla kohdehenkilöä taikka esittämällä hänestä mainitussa kohdassa tarkoitettua tiedon

on tuomittava maalittamisesta sakkoon tai vankeuteen enintään yhdeksi vuodeksi.

Ehdotettu uusi RL 25 luku 7 b §

Edellä 1 momentissa tarkoitettuna tiedon esittämisenä ei pidetä sellaisen yksityiselämää koskevan tiedon, vihjauksen tai kuvan esittämistä politiikassa, elinkeinoelämässä tai julkisessa virassa tai tehtävässä taikka näihin rinnastettavassa tehtävässä toimivasta, joka voi vaikuttaa tämän toiminnan arviointiin mainitussa tehtävässä, jos esittäminen on tarpeen yhteiskunnallisesti merkittävän asian käsittelemiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuna tiedon esittämisenä ei myöskään pidetä arvostelua, joka kohdistuu toisen menettelyyn politiikassa, elinkeinoelämässä, julkisessa virassa tai tehtävässä, tieteessä, taiteessa taikka näihin rinnastettavassa julkisessa toiminnassa ja joka ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

Lisäksi 1 momentissa tarkoitettuna tiedon esittämisenä ei pidetä yleiseltä kannalta merkittävän asian käsittelemiseksi esitettyä ilmaisua, jos sen esittäminen, huomioon ottaen sen sisältö, toisten oikeudet ja muut olosuhteet, ei selvästi ylitä sitä, mitä voidaan pitää hyväksyttävänä.

REIMS&CO

© Asianajotoimisto Reims & Co Oy 11

11

Ehdotettu uusi RL 25 luku 7 b §

- Kaksi tekotapaa:
 - o maalittamisen käynnistäminen (1 momentin 1 kohta) ja
 - o maalittamiseen osallistuminen (1 momentin 2 kohta)
- Maalittaminen tapahtuu yleisesti käytettävässä sähköisessä tietoverkossa (internetin keskustelupalstat, some, sähköposti tietyin edellytyksin)
- Maalittamisteot (1 momentti):
 - 1) uhkaaminen ja painostaminen
 - 2) väärän, vääristellyn tai halventavan tiedon esittäminen
 - 3) yksityiselämää koskevan tiedon esittäminen

REIMS&CO

© Asianajotoimisto Reims & Co Oy 12

12

Ehdotettu uusi RL 25 luku 7 b §

- Maalittaminen kohditetaan tiettyyn henkilöön tämän työtehtävien tai yhteiskunnallisen aseman perusteella (mm. tuomarit, syyttäjät, poliisit, lupa- tai opetustoiminta, poliittisessa toiminnassa toimivat, tutkijat, taiteilijat, journalistit)
- Maalittamisen tarkoituksena on vaikuttaa henkilön tekemisiin tai tekemättä jättämisiin taikka häiritä hänen toimintaansa merkittävästi.
- 2–4 momentit sisältävät rajanvetoa suhteessa sananvapauteen
 - o pyritään estämään sananvapauden ydinsisältöön puuttuminen
 - o ei maalittamista, mikäli esittäminen tarpeen yhteiskunnallisesti merkittävän asian käsittelemiseksi tai kysymys julkisen toimintaan liittyvästä sallitusta arvostelusta

Ehdotettu uusi RL 25 luku 7 b §

- Virallisen syytteen alainen rikos
- Rangaistus sakkoa tai 1 vuosi vankeutta
- Televalvontaa voitaisiin käyttää maalittamisen selvittämisessä ja estämisessä

Ehdotettu uusi RL 25 luku 7 b §

- Maalittamisen käynnistäjän tarkoituksena on saada aikaan järjestelmällinen häirintä, mutta hänenkin osaltaan rangaistusvastuun syntyminen edellyttää maalittamistekoa.
- Käynnistäjän teon rangaistavuus ei edellytä, että 2 kohdan mukaista osallistumista maalittamiseen tapahtuu.
- Maalittamisen käynnistäjä voidaan tuomita samalla myös yllyttämisestä muuhun rikokseen.
- Maalittamisen käynnistäjä voitaisiin tuomita itse tekemän maalittamisen lisäksi yllyttämisestä maalittamiseen osallistuvan tekemään maalitukseen (?)

Ehdotettu uusi RL 25 luku 7 b §

- Tekijä tuomittaisiin lisäksi laittomasta uhkauksesta, vainoamisesta, viestintärauhan rikkomisesta, yksityiselämää koskevan tiedon levittämisestä, kunnianloukkauksesta (jos kysymys valheellisen tiedon levittämisestä) ja törkeästä kunnianloukkauksesta, mikäli tunnusmerkistö näiden rikosten osalta täyttyy.
- Mikäli maalittamistekona olisi halventavan tiedon esittäminen, tekijää ei tuomittaisi erikseen kunnianloukkauksesta.
- Uhkauksen ja painostuksen tulisi tulla maalittamisen kohteen tietoon.
- Väärän, vääristellyn, halventavan tai yksityiselämää loukkaavan tiedon ei tarvitse tulla maalittamisen kohteen tietoon.

Ehdotettu uusi RL 25 luku 7 b §

Hitti vai hutti?

REIMS&CO

© Asianajotoimisto Reims & Co Oy 17